

JOSEPH CONRAD • Altı Öykü

JOSEPH CONRAD 1857'de Polonyalı bir anne babanın çocuğu olarak Ukrayna'da doğdu. Asıl adı Josef Korzeniowski'dir. Sürgün edilen anne ve babasıyla birlikte Rusya'ya gitti. 1874 yılında bir Fransız gemisinde denizcilik hayatına başladıktan sonra, 1884'te bir İngiliz denizcilik şirketine geçti ve İngiliz vatandaşı oldu. Denizcilik hayatı 1894'e kadar sürdü. Bundan sonra kendini yazmaya verdi. Ancak bu yıllar arasında, hikâye ve romanlarının pek çoğuna konu ve tema sağlayan denizcilik hayatından alacağını almıştı. 1924 yılında ölen Conrad, anadili olmamakla birlikte İngiliz dilinin en önemli yazarları arasında yer almayı başardı. Dilindeki belli belirsiz yabancılığı, anlatmayı sevdiği iç dünyaları ve çeşitli yorumlara açık çetrefil kişilikleri tasvir ederken başarıyla kullandı. Yazarın İletişim Yayınları'ndan çıkan *Karanlığın Yüreği* (çev. Sinan Fişek), *Narcissus'un Zencisi* (çev. Haluk Şahin), *Batılı Gözler Altında* (çev. Ayşe Yunus - Mehmet Bakırcı), *Nostromo* (çev. Mehmet H. Doğan), *Lord Jim* (çev. Hasan Fehmi Nemli) ve *Gizli Ajan* (çev. Hasan Fehmi Nemli), *Zafer* (çev. Armağan İlkin) adlı kitapları bulunmaktadır.

A Set of Six

İletişim Yayınları 1725 • Modern Klasikler 29

ISBN-13: 978-975-05-1018-2

© 2012 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1. BASKI 2012, İstanbul

DIZI EDITÖRÜ Orhan Pamuk

EDITÖR Müge Karahan

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ J.M.W. Turner, "Life-boat and manby apparatus
going off to a stranded vessel", 1831

UYGULAMA Nurgül Şimşek

DÜZELTİ Leyla İnci Çakır

BASKI ve CILT Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 03 21

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak İletişim Han No. 7 Cağaloğlu 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

JOSEPH CONRAD
Altı Öykü
A Set of Six

ÇEVİREN *Hasan Fehmi Nemli*

Miss M.H.M. Capes'e

İÇİNDEKİLER

YAZARIN NOTU.....	9
Gaspar Ruiz	15
Muhbir	83
Hoyrat	113
Bir Anarşist	141
Düello	169
Il Conde	269

YAZARIN NOTU

Les petites marionnettes
Font, font, font,
Trois petits tours
Et puis s'en vont.*

– Çocuk Şarkısı

Bu kitaptaki altı öykü aralıklarla sürdürülen üç dört yıllık bir çalışmanın sonucudur. Yazılış tarihleri arasında uzun süreler vardır ve çıkış noktaları farklı farklıdır. Hiçbirinin kendi başından geçenlerle bir bağlantısı bulunmamaktadır. Hepsinde anlatılanlar hakikatin ta kendisidir; bunu söylemekle, bu olayların sadece olabilecek olaylar olduğunu kastetmiyor, gerçekten meydana geldiklerini söylüyorum. Sözgelimi bu kitaptaki, benim “Hazin bir Öykü” dediğim, ilk başlığı “II Conde” (laf arasında yanlış telaffuz olduğunu söyleyeyim) olan sonuncu öykü, İtalya’da karşılaştığım çok cana yakın, yaşlı bir beyefendinin bana anlattıklarının neredeyse kelimesi kelimesine yazıya aktarılmış halidir. Öykünün sadece bundan ibaret olduğunu söyleyemiyorum. Bunun kelimesi kelimesine aktarımdan çok daha fazla olduğunu herkes görebilir, ama yaşlı beyefendinin sözü nerede bıraktığı, benim nerede aldığım, soruna ilgi duyan okurun ayırt

(*) (Fr.) Küçük kuklalar/kendi etraflarında üç defa/döner, döner, dönerler/sonra çekip giderler – ç.n.

etme gücüne kalmıştır. Ancak, emin olduğum bir şey varsa, bunun çözümsüz olduğudur, zira şu anda bu konuda benim kafam da net değil. Bütün söyleyebileceğim, anlatıcının kişiliği, bana anlattığı hikâyeden ayrı olarak, son derece etkileyiciydi. Onun birkaç yıl önce, bu “iğrenç serüvenin” gerçek-ten başından geçtiği yerden, o çok sevdiği Napoli’den çok uzaklarda ölmüş olduğunu duydum.

Bu yüzden “II Conde”nin şeceresi basittir. Diğer öykülerdeyse durum böyle değildir. Onları yazarken çeşitli değişiklikler yaptım, ama olaydan (öykü yazma olayını kastediyorum) önce veya sonra not alma alışkanlığım olmadığından bunların çoğunun ne tür şeyler olduğunu unuttum. “Gaspar Ruiz”le ilgili en iyi anımsadığım şey onun “Nostromo”nun bitmesinden sonraki bir ay içinde yazıldığı, ya da en azından, yazılmasına başlandığıdır; öykünün ve olayların geçtiği yer dışında, ki çok geniş bir bölgedir (Güney Amerika kıtasının tamamı), romanla öykünün ne atmosferinde ne amacında ve elbette ne de üslubunda ortak bir yan bulunmaktadır. Tavır çoğunlukla General Santierra’nın tavrıdır ve bu eski savaşçı, memnuniyetle belirtmeliyim ki, her vakit kendine çok sadık kalmıştır. Öykünün başka nasıl anlatılabileceğine bugün tarafsızca çeşitli açılardan bakınca, General’in lüzumsuz olduğunu doğrusu düşünemiyorum. Bütün anlatıyı karakterize eden ve ona bir gerçeklik havası veren; gençlik günlerinden söz eden yaşlı adamdır o; onun yardımı olmaksızın bunu başarabilir miydim, emin değilim. Sadece onun varlığından söz etmenin elbette hiçbir yararı olmaz, çünkü her şey dikkatle onun basit zihninin çerçevesi içinde tutulmalıdır. Ama bütün bunlar anıların zahmetle araştırılmasından başka bir şey değildir. Şu anki duygularım, öykünün başka türlü anlatılamayacağı yönünde. “Gaspar Ruiz” için ipucunu 1824’le 1828 arasında bir tarihlerde Güney Amerika’nın batı sahillerinde küçük bir İngiliz birliğinde kı-

demli subay olarak bulunan Yüzbaşı Basil Hall, R. N. tarafından kaleme alınmış bir kitapta buldum. Kitap otuzlarda basıldı ve epeyce ünlendi de, hâlâ kimi kütüphanelerde bulunduğunu sanıyorum. Benim hayal gücüme güvenmeyen me-raklılar bu basılı belgenin ikinci cildine bakabilirler; sayfa-sını unuttum, ama sonuna yakın bir yerlerdeydi. Bu öyküyle bağlantılı ikinci bir belge o sıralar Burma'da* bulunan bir arkadaşımın aldığı ve hiçbir şekilde yayımlamayı düşün-medığım, "sırtında top taşıyan bir adam"a yöneltilmiş kimi eleştirilerin yer aldığı acı ve alaycı bir mektuptur. Oysaki bu top olayı gerçekten yaşanmıştır, ya da en azından ben böyle olduğuna inanmak zorundayım; zira çocukluğumda okudu-ğum bazı kitaplarda gerçekmiş gibi bir tonla betimlendiğini anımsıyorum; çocukluğumdaki inançlarımdan dünyada hiç kimsenin hatırına vazgeçmeye niyetim yok.

Bu kitaptaki tek deniz öyküsü olan "Hoyrat", tıpkı "Il Conde" gibi bizzat kulaklarımla duyduğum bir anlatının ak-lıma getirdiği bir fikre dayanmaktadır. Suça katılan geminin gerçek adını açıklamayacağım, ama cinayet işleme alışkan-lığına ait haberleri ilk olarak, 1884'te benim de ikinci kaptan olarak hizmet ettiğim bir Londra gemisine kumanda eden müteveffa Kaptan Blake'ten işitmişim. Kaptan Blake, bü-tün amirlerim içinde en fazla sevgiyle anımsadığım insandı. Adından söz etmeksizin onun kişiliğini *Mirror of the Sea*'nin (Deniz'in Aynası) ilk bölümünde kabataslak resmetmişim. Kaptan, Hoyrat'la ilgili tecrübeyi gençliğinde bizzat yaşa-mıştı; belki de bu yüzden öyküyü genç bir adamın ağzından anlattım ve ona okurun anlayacağı bir anlam verdim. Hoy-rat'ın varlığı bir hakikatti. Hoyrat'ın sonu da, hiç şüphesiz daha iyi bir kaderi hak eden çok güzel ve kusursuz bir baş-ka geminin başına geldiği halde, öyküde anlatıldığı gibi za-manında çok iyi bilinen bir hakikattir. Hiç vicdan meselesi

(*) Birmanya olarak da bilinir. Bugünkü resmi adı Myanmar – ç.n.

yapmadan, bunda şiirsel bir adalet bulunduğu düşüncesiyle, onu öyküme uyarladım. Umarım, bu küçük alçaklık bir öykü yazarı olarak davranışlarımdaki genel dürüstlüğe bir gölge düşürmez.

“Muhbir” ve “Bir Anarşist” hakkındaysa hemen hemen hiçbir şey söyleyecek değilim. Bu öykülerin şeceresi umutsuz derecede karışıktır ve bunca uzun bir zaman aralığından sonra çözmeye değmez. Onları buldum; şimdi de buradalar. Ayırt etmesini bilen okur onları zihnimde bulduğumu kestirecektir; ama onların ya da unsurlarının oraya nasıl geldiğini esas itibarıyla unuttum. Geri kalan kısmına gelince, kendimi bundan daha fazla neden açık etmem gerektiğini gerçekten anlamıyorum.

Geriyeye söztünü etmem gereken artık sadece, kitaptaki en uzun öykü olan “Düello” kalıyor. Bu öykü daha önce “Şeref Meselesi” adıyla, resimli küçük bir kitap halinde yayımlanmak şerefine ulaşmıştı. Senelerce önce olmuştu bu. O zamandan beri olması gerektiği yerde bulunuyor, bütün yapıtlarımdan daha sonraki baskılarında bu kitaptaki yerini korudu. Şeceresi son derece basittir. Fransa’nın güneyinde yayımlanan küçük bir taşra gazetesindeki on satırlık bir paragraftan kaynaklanıyor. Çok tanınmış iki Parisli arasında ölümle sonuçlanan bir düello nedeniyle yazılan bu paragraf, artık ne sebeptendir bilinmez, Napoléon’un Büyük Ordusu’nda büyük savaşlar sırasında iki subay arasında kimi anlamsız bahanelerle yapılan o “çok iyi bilinen” bir dizi düelloya gönderme yapmaktaydı. Düellonun bahanesi hiçbir zaman açıklanmamıştı. Bu yüzden onu uydurmak zorunda kaldım ve bu iki subaya yine kendi icat ettiğim birer karakter vererek, sanırım sırf bu karakterlerin saçmalığı sayesinde düelloyu yeterince ikna edici kılabildim. Gerçek şu ki, öykü benim fikrimce, biraz tarihi bir kurmaca olarak ciddi ve samimi bir denemeden başka bir şey değil. Çocukluğumda bü-

yük Napoléon efsanesi hakkında epey şey işitmişim. Burada kendimi çok rahat hissedeceğimden zerrece kuşkum yoktu; “Düello” bu duygunun, ya da okuyucu tercih ederse bu zannın, sonucudur. Bu çalışmayla ilgili şahsen hiç vicdan azabı çekmiyorum. Öykü pek tabii ki daha iyi anlatılabilirdi. Herkesin yaptığı iş daha iyi yapılabilir, ama fikirlerinin ebediyen özel bir görüş, gelip geçici bir düşünce olarak kalmasını istemiyorsa, iş yapmaya kalkışan kişinin yüreklice bir kenara bırakması gereken türden bir düşünce şeklidir bu. Zamanında bu görüşlerden ne kadarının yok olduğunu görmüşümdür! Ama bu görüş, dilerseniz cesaretimin ya da aceleciliğimin diyelim, bir kanıtı olarak bugüne kaldı. En çok unutmamak istediğim şey, kendiliğinden fikirlerini beyan eden kimi Fransız okurların bu yüz kadar sayfada bütün bir dönemin ruhunu “mükemmelen” yansıtmış olduğum yolundaki tanıklıklarıdır. Bu değerlendirmenin aşırı bir kibarlık olduğuna kuşku yok, ama öyle bile olsa bunu bağrıma basıyorum, zira gerçekte benim küçük ağımla yakalamaya çalıştığım şey tam da budur: Dönemin Ruhu –uzun askeri çatışmaları asla bütünüyle militarist olmayan, coşkusu genç, neredeyse çocuksu– inançları bakımından naif bir tarzda kahramanca.

JOSEPH CONRAD, 1920